

Ulkoasiainneuvosto; kauppaministerikokous Abu Dhabissa 25.-29.2.2024; Suomen tavoitteet

Ulkoasiainneuvosto kauppaministerikokoonpanossa kokoontuu Abu Dhabissa 25.2.2024 ja sen jälkeen WTO:n ministerikokouksen aikana 26.-29.2.2024.

Suomea edustaa ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio sekä virkamiesvaltuuskunta. Kokouksen ainoana aiheena on WTO:n 13. ministerikokous ja sen päätökset. Kokouksessa hyväksytään WTO-ministerikokousta koskevat neuvoston päätelmät ja päätös yhteisestä kannasta koskien ministerikokouksen tuloksia.

Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokous (MC13)

Suomen kannoista WTO:n 13. ministerikokoukseen on laadittavana e-kirjelmä, joka toimitetaan eduskunnalle erikseen. Suomen kantoja koskien EU:n kauppapolitiikkaa on määritetty mm. Orpon hallituksen ohjelmassa sekä E-selvityksissä E 31/2021 vp ja E 104/2022 vp. Suomi edistää sääntöpohjaista maailmanjärjestystä ja vahvistaa vapaakauppaa alueellisten ja kahdenvälisten sopimusten kautta sekä tukee WTO:n toimintaedellytyksiä. EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä kauppapolitiikka määrittävät keskeisesti Suomen kansainvälisiä suhteita. Kaupan kansainvälisen sääntöjärjestelmän perusta on Maailman kauppajärjestössä WTO:ssa ja sitovissa säännöissä. Suomi tukee EU:n pyrkimyksiä WTO:n uudistamiseksi sen peruseriaatteita kunnioittaen. Suomi yhtyy komission kantaan, jonka mukaan WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän palauttaminen täysin toimintakykyiseksi on tärkein prioriteetti WTO:n 13. ministerikokoukseen valmistautumisessa. Kauppajärjestelmä edellyttää puolueettomalla ja objektiivisella tavalla toimivaa, sitovaa riitojenratkaisujärjestelmää, joka tuo ennakoitavuutta yritysten toimintaympäristöön. Suomi korostaa, että useanvälisissä neuvotteluissa erityisesti sähköisen kaupankäynnin osalta tulee saada riittävän kunnianhimoisia tuloksia ja nämä tulisi kyetä myös integroimaan osaksi WTO:n sopimusjärjestelmää. Sähköisen kaupan tullittomuuden jatkamiseen on löydettävä kestävä ratkaisu. Suomi tukee pyrkimyksiä kauppa ja ympäristö -teemaan liittyvän työn vauhdittamiseksi WTO:ssa. Suomi toivoo komissiolta aktiivisuutta ympäristötuotteiden (tavarat ja palvelut) kaupan liberalisoimiseksi. Suomi katsoo, että WTO:lla tulisi olla rooli globaalin ruokaturvan edistämisessä kaupan keinoin, mikä on erityisesti kehitysmaille tärkeä aihe.

Asialista:

Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokous (MC13) s. 3

Ulkoministeriö

TAVOITEMUISTIO

KPO-10 Hirvonen Pekka

12.2.2024

Asia

Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokous (MC13)

Kokous/tapaaminen

Ulkoasiainneuvosto; kauppaministerikokous Abu Dhabissa 25.-29.2.2024

Asiakirjat

Viite (U/E-tunnus)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Pekka Hirvonen, UM/KPO-10, pekka.hirvonen@gov.fi, puh. 0295 350 705**1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

Ulkoasiainneuvosto kauppaministerikokoonpanossa kokoontuu Abu Dhabissa 25.2.2024 ja sen jälkeen WTO:n ministerikokouksen aikana 26.-29.2.2024.

Kokouksen ainoana aiheena ovat WTO:n 13. ministerikokous ja sen päätökset. Kokouksessa hyväksytään WTO-ministerikokousta koskevat neuvoston päätelmät ja päätös yhteisestä kannasta koskien ministerikokouksen tuloksia.

2. SUOMEN TAVOITE

- Suomen kannoista WTO:n 13. ministerikokoukseen on laadittavana e-kirjelmä, joka toimitetaan eduskunnalle erikseen.
- Suomen kantoja koskien EU:n kauppapolitiikkaa on määritetty mm. Orpon hallituksen ohjelmassa sekä E-selvityksissä E 31/2021 vp ja E 104/2022 vp.
- Suomi edistää sääntöpohjaista maailmanjärjestystä ja vahvistaa vapaakauppaa alueellisten ja kahdenvälisen sopimusten kautta sekä tukee WTO:n toimintaedellytyksiä. EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä kauppapolitiikka määrittävät keskeisesti Suomen kansainvälisiä suhteita.
- Kaupan kansainvälisen sääntöjärjestelmän perusta on Maailman kauppajärjestössä WTO:ssa ja sitovissa säännöissä. Suomi tukee EU:n pyrkimyksiä WTO:n uudistamiseksi sen peruseriaatteita kunnioittaen.
- Suomi yhtyy komission kantaan, jonka mukaan WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän palauttaminen täysin toimintakykyiseksi on tärkein prioriteetti WTO:n 13. ministerikokoukseen valmistautumisessa. Kauppajärjestelmä edellyttää puolueettomalla ja objektiivisella tavalla toimivaa, sitovaa riitojenratkaisujärjestelmää, joka tuo ennakoitavuutta yritysten toimintaympäristöön.

- Suomi korostaa, että useanvälisissä neuvotteluissa erityisesti sähköisen kaupan käynnin osalta tulee saada riittävän kunnianhimoisia tuloksia ja nämä tulisi kyetä myös integroimaan osaksi WTO:n sopimusjärjestelmää. Sähköisen kaupan tullittomuuden jatkamiseen on löydettävä kestävä ratkaisu.
- Suomi tukee pyrkimyksiä kauppaa ja ympäristö -teemaan liittyvän työn vauhdittamiseksi WTO:ssa. Suomi toivoo komissiolta aktiivisuutta ympäristötuotteiden (tavarat ja palvelut) kaupan liberalisoimiseksi. Suomi katsoo, että WTO:lla tulisi olla rooli globaalin ruokaturvan edistämisessä kaupan keinoin, mikä on erityisesti kehitysmailla tärkeä aihe.

3. NEUVOTTELUTILANNE

EU:n kauppaministerit käsittelivät ulkoasiainneuvostossa 27.11.2023 valmistautumista WTO:n 13. ministerikokoukseen. Valmistautumisesta keskusteltiin myös epävirallisessa kauppaministerikokouksessa Brysselissä 22.–23.1.2023 sekä ko. kokouksen illallisella.

Kauppaministerit jatkavat keskusteluaan ulkoasiainneuvostossa kokouspaikalla Abu Dhabissa 25.–29.2. ja hyväksyvät viime kädessä siellä tehtävät päätökset. Näihin kuuluvat niin EU:n kauppapoliittisessa komiteassa (Trade Policy Committee, TPC) valmisteltavina olevat neuvoston päätelmät kuin päätös yhteisestä kannasta koskien ministerikokouksen tuloksia.

Neuvoston päätelmiä ja yhteistä kantaa koskevat neuvottelut ovat kesken ja jatkuvat kauppapoliittisessa komiteassa (päällikkökokoonpano) 15.2.2024.

4. TAUSTA

Maailman kauppajärjestö WTO:n 13. ministerikokous (*Ministerial Conference 13, MC13*) järjestetään Abu Dhabissa 26.–29.2.2024. Ministerikokous on järjestön ylin päättävä elin, ja se kokoontuu normaalisti kerran kahdessa vuodessa. Edellinen kokous (MC12) järjestettiin Genevessä kesäkuussa 2022.

WTO:n merkitys globaalin kaupan sääntöjen ylläpitäjänä on edelleen kiistaton, mutta samalla järjestö on ollut viime vuodet vaikeassa tilanteessa. Riitojenratkaisujärjestelmän toimivuuden heikentyminen, geopoliittiset jännitteet, kansalliseen turvallisuuteen liittyvät huolenaiheet sekä kehittyneiden ja kehittyvien maiden välinen vastakkainasettelu ovat vaikuttaneet siihen, että monenväliset kauppaneuvottelut ja uusista säännöistä sopiminen ovat osoittautuneet vaikeiksi konsensusperiaatteella toimivassa järjestössä.

Abu Dhabin ministerikokous on WTO:n uudistamisprosessin ja järjestön tulevaisuuden kannalta tärkeä. Kokouksen keskeisimpiä aiheita ovat: WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän uudistaminen, sähköisten toimitusten tullittomuus, eli niin sanottu tullimoratorio, järjestön kehittäminen uusien kauppakysymysten keskustelufoorumina, kalastustuet, maatalous (ml. ruokaturva) sekä kehityskysymykset.

Suomen ja EU:n tärkein prioriteetti Abu Dhabissa on riitojenratkaisujärjestelmän palauttaminen täysin toimintakykyiseksi. WTO:n riitojenratkaisu ei ole ollut

täysimääräisesti toiminnassa sen jälkeen, kun Yhdysvallat esti 2019 järjestelmän toisen asteen, valituselimen, tuomareiden valinnan. Ensimmäinen aste toimii edelleen normaalisti, mutta valittaminen ”tyhjiyteen” on lisääntynyt, mikä tarkoittaa, että riitoja ei saada päätökseen ja toimeenpantua. Edellisessä ministerikokouksessa asetettiin tavoitteeksi riitojenratkaisun saattaminen toimintakykyiseksi v. 2024 mennessä. Asiasta on käyty viime vuoden mittaan epävirallisia teknisiä keskusteluja, joissa on saavutettu merkittävää edistystä useimmissa asiakysymyksissä. Vaikeimmat kysymykset liittyen riitojenratkaisujärjestelmän palauttamiseen, ml. valituselimen toimintaan ja kansalliseen turvallisuuteen liittyviin riitoihin ovat kuitenkin vielä ratkaisematta.

WTO:n 13. ministerikokouksessa tulee päätettäväksi monenvälisen, eli koko jäsenkuntaa koskevan sähköisten toimitusten tullimoratorion jatkaminen. Moratorio on ollut voimassa vuodesta 1998 ja sitä on jatkettu jokaisessa ministerikokouksessa. Moratorion tavoitteena on ylläpitää tilannetta, jossa sähköisiltä toimituksilta ei peritä tullimaksuja. Moratorio on WTO:n tärkein ja lähes ainoa voimassa oleva digitaalista kauppaa koskeva sääntö, ja sen peruminen tarkoittaisi kaupan esteiden lisääntymistä. Suomelle ja suomalaisyrityksille moratorion jatkaminen on tärkeää sähköisiin toimituksiin perustuvan kaupan helpottamiseksi ja ennakoitavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on pysyvä moratorio tai vähintään moratorion määräaikainen jatkaminen. Moratorion kanssa samassa päätöksessä on perinteisesti jatkettu myös kehityskysymyksiin keskittyvää sähköisen kaupan työohjelmaa. Näin tulisi toimia nytkin, eli moratorion ja työohjelman tulee edetä yhdessä. Moratorion lisäksi WTO:ssa käydään sähköisestä kaupasta useanvälistä, eli siis vain osaa jäsenkunnasta kattavia neuvotteluja. Neuvottelut ovat edenneet hyvin, ja niistä odotetaan tuloksia MC13:n jälkeen, ei kuitenkaan itse ministerikokouksessa.

WTO:n laajempaan uudistamiseen liittyen EU on tehnyt ehdotuksen ns. pohdintafunktion (*deliberative function*) kehittämistä, ts. järjestön vahvistamisesta uusien kauppaan liittyvien kysymysten ajatushautomona, johtaen mahdollisesti sääntöneuvotteluihin pidemmällä aikavälillä. Fokuksessa on etenkin keskustelun aloittaminen valtiointerventioista teollisuussektoreilla. Valtiontukiin ja teollisuuspolitiikkaan liittyvän keskustelun käyminen WTO:ssa olisi tärkeää kaupan tasapuolisten toimintaedellytysten takaamiseksi (ns. Level Playing Field). Suomen kannalta on tärkeää, että myös WTO:ssa pystytään keskustelemaan tästä aihepiiristä, sillä olemme pienenä kansantaloutena ongelmallisessa tilanteessa, mikäli ajaututaan laajamittaiseen valtiontukikilpailuun.

Kalastustuki- ja maatalousneuvottelut ovat nousemassa keskeisiksi teemoiksi ministerikokouksessa. Edellisessä ministerikokouksessa (MC12) kalastustukineuvotteluista saatiin osittainen tulos, jolla kielletään laittoman, sääntelemättömän ja raportoimattoman kalastuksen tuet sekä tuet ylikalastettujen kalakantojen kalastamiseen. MC12:n jälkeen käydyissä kalastustukien jatkoneuvotteluissa pääaiheina ovat olleet mm. kestävyys ja erityis- ja erilliskohtelu SDT. Lopputuloksen saavuttaminen ministerikokouksessa vaikuttaa tällä hetkellä epävarmalta. MC12:ssa sovitun kalastustukisopimuksen ykkösvaiheen on tähän mennessä ratifioinut 55 yhteensä 110 tarvittavasta, niiden mukana 27 EU-maata.

Maatalousneuvotteluissa ei edistytty viime ministerikokouksessa, joten paine tuloksille on nyt kova. Keskeisiä kysymyksiä ovat ruokaturva, maataloustuet, elintarvikkeiden varastointi (*Public Stockholding*, PSH) ja transparenssi. Neuvottelut ovat viime kuukausina edenneet nihkeästi, ja merkittävät tulokset MC13:ssa ovat epätodennäköisiä.

Kehityskysymykset ovat tärkeä osa 13. ministerikokousta, mutta niiden käsittelystä on näkemyseroja myös kehitysmaiden välillä. Useat kehitysmaat painottavat kehityskysymysten huomioimista erikseen kaikissa asiakysymyksissä. Kehitysmaiden erityis- ja erilliskohtelun (*Special and Differential Treatment, SDT*) uudistaminen on pitkäaikainen ja vaikea kysymys, jossa ei ole suuria etenemisen mahdollisuuksia. Kauppa ja kehitys -komitean CTD:n elvyttämiseksi ja kehittämiseksi hyödyllisemmäksi on jäsenistön keskuudessa varsin laaja tuki.

WTO:n jäsenet ovat yksimielisiä siitä, että vähiten kehittyneiden maiden (*Least Developed Countries, LDC*) integroimiseksi kauppajärjestelmään tarvitaan erityistä tukea ja ministerikokouksesta halutaan siksi erityinen ”LDC-paketti”. LDC-maiden tukeminen kansainvälisiin arvoketjuihin mukaan pääsemiseksi on myös yksi Suomen prioriteeteista. Jo parin vuoden ajan on keskusteltu joustoista, jotka voitaisiin siirtymäaikana myöntää vähiten kehittyvien maiden kategoriasta poistuville, vaurastuville kehitysmaille (nk. LDC-graduaatio). On vielä epävarmaa, saadaanko keskusteluja päätökseen ministerikokoukseen mennessä.

Geneven ministerikokouksessa (MC12) sovittiin teollis- ja tekijänoikeuksien kaupan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen (*Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPS*) koronarokotteiden pakkolisensiointivelvoitteita koskevista määräaikaista helpotuksista sekä neuvottelujen käynnistämisestä liittyen joustojen laajentamiseen diagnostiikkaan ja terapeutiikkaan. Käytännössä kyse on pakkolisensiointivelvoitteita koskevista helpotuksista. Tutkimusten perusteella aineettomien oikeuksien suoja ei ollut esteenä esim. koronarokotteiden saatavuudessa, joten EU ja muut teollisuusmaat eivät ole pitäneet perusteltuna ajaa aineettomien oikeuksien erivapauksien laajentamista. Myös Suomi on korostanut faktapohjaista lähestymistapaa. Neuvottelut TRIPS-erivapauksien laajentamisesta eivät olekaan edenneet. Keskusteluun on tuotu sittemmin mukaan myös laajemmin teknologian siirto, jota koskien osa kehitysmaista haluaisi tuloksia MC13:ssa.

Suomelle on myös keskeistä WTO:n kaupan ja ympäristölliseen kestävyysliittyyvän työn vahvistaminen. Toiminta on viime aikoina keskittynyt useanvälisiin kaupan ympäristöllisen kestävyysliittyyvän jäseneltyihin keskusteluihin (*Trade and Environmental Sustainability Structured Discussions, TESSD*), keskusteluihin fossiilitukien reformista sekä epäviralliseen muovidialogiin (*Informal Dialogue on Plastic Pollution and Environmentally Sustainable Plastics Trade, IDP*). Ympäristöön liittyvien aiheiden keskustelujen jatko olisi myös luonnollinen osa WTO:n ns pohdintafunktiota (ympäristöstandardit, määritelmät jne.). Moni jäsen toivoo, että keskustelujen pääareenana toimisi monenvälinen kauppa ja ympäristö -komitea CTE. EU:n metsäkatoasetus ja hiilirajamekanismi ovat olleet WTO:ssa kovan kritiikin kohteena monien kehitysmaiden epäillessä toimia protektionistisiksi, mikä on heikentänyt EU:n neuvotteluasemia. Suomi toivoo edistystä erityisesti ympäristötuotteiden ja -palvelujen kaupan vapauttamisessa, pidemmän aikavälin tavoitteena niitä koskevien neuvottelujen jatkaminen.

Tavoitteena on myös, että jo valmiiksi neuvoteltu useanvälinen investointien helpottamista koskeva sopimus liitetään osaksi WTO:n sopimusarkkitehtuuria. Sopimuksessa on vahva kehitysmaapainotus ja sen keskeisenä tavoitteena on auttaa houkuttelemaan paremmin kestävästä kehityksestä tukevia investointeja vähiten kehittyneisiin ja kehitysmaihin.